

היום, ולכן סגי לה בברכה פ"א ליום. וגם לפי הסברא שהביא המג"א שם דברכת התורה הוי כמו ברכות השחר שלא תקנו אלא פ"א ביום, מ"מ אנו צריכים לדברי האגור, דהרי לא תקנו ברכת השחר כ"א בהנאות תמידיות כמש"כ אדמו"ר הזקן בריש סי' מ"ו, ולכן אי נימא דליכא בנשים חיוב של לימוד התורה בכל יום, לא ה"י אצלה ברכת התורה בכלל ברכת השחר.

דכל שעה אדם מחויב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסיק כו", ויעוין בט"ז שם סק"ח ובמחה"ש. ולכן אי נימא דאשה אינה מצווה כלל בת"ת, הרי היתה צריכה לברך בכל פעם שלומדת, ולהכי כ' האגור דבאמת חייבת בלימוד התורה, מחמת קיום המצות והזהירות מל"ת וכו', וכיון דיש לה חיובים במשך כל היום, ממילא ישנו לחיוב לימוד התורה כל

בת יתרו מי התירה לך

1234567

תמוה מה ה"י קס"ד דזמרי בשאלו בת יתרו מי התירה לך, הרי פשיטא דכיון שהתגיירה מותרת למשה, ואיך טעה בזה נשיא שבט בישראל (כ"ה בגמ' שם כמובא ברש"י עה"ת שם, ובפ' פנחס כה, יד) כ' דלא ה"י כ"א ראש בית אב).

ונראה בזה דהנה בזבחים דף קב איפלגו תנאי אם משה רבינו ה"י כהן כל ימיו ולא פסקה כהונה אלא מזרעו, או דלא נתכהן אלא ז' ימי המלואים בלבד, יעו"ש. וא"כ צפורה שהיתה גיורת הרי היתה אסורה עליו מדאורייתא באיסור גיורת לכהן, וצ"ע. והנה הגירות של כלל ישראל צ"ל שאינה אוסרת לכהונה וכדמוכח מאהרן ובניו שלא נאסרו בנשותיהם, ובע"כ דאיסור גיורת לא חייל אבני אברהם יצחק ויעקב, ומובן עפ"מש"כ בתוס' יבמות דף סא ד"אפי' נתגיירה פחותה מבת ג' שנים אסורה מטעם זונה כו' וטעמא לפי שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה"ש² ולהכי לא

בסנהדרין דף פב "אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך כו" (וע' תנחומא בלק אות כ', במדב"ר פ"ס כד, תיב"ע ופירש"י שם כה, ו). והנה בטעמא שהיתה באמת מותרת למשה כ' רש"י "משה קודם מתן תורה נשא וכשניתנה תורה כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם כו". והיינו דקודם מ"ת לא שייכא איסורא בלקיחת בת נח דכל ישראל היו בגדר ב"נ, ולאחרי מ"ת מכיון שהתגיירה ביחד עם כל ישראל שוב הרי היתה מותרת למשה. ולכא'ו

(1) ביד רמ"ה שם כ' "ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ולא אסרה תורה אלא מכאן ואילך אבל מי שה"י נשוי ועומד קודם מ"ת לא נאסרה עליו. ומדבריו משמע דבאמת לא ה"י שום גירות אלא דמותרת בלא"ה דניתנה תורה ונתחדשה הלכה. וצ"ע"ג דהרי מפורש ביבמות דף מו וכריתות דף ט' דכל ישראל נתגיירו בשעת מ"ת, ועוד דלפי המבואר שם דהתחלת הגירות היתה במצרים מסתברא דצפורה שלא היתה שם היתה צריכה גירות בפנ"ע. ועד"ז בנוגע לבני משה שהגם שנימולו מ"מ לא היה בתורת גירות כמו מילת שאר בני"י (כמבואר שם בסוגיא) אלא משום קיום המצוה שנצטווה בה אברהם. ומש"כ דכיון שה"י נשוי קודם מ"ת לא

נאסרה, ע' ברבותינו בעה"ת בהעלותך (יא, כז) "כשניתנה תורה ונאסרו העריות פרשו כולם כו". (2) וכ"ה ש"י הרמב"ם בהל' איסורי פי"ח ה"א

סוף בהעלותך (יב, א) אלא דהרא"ם כ' שם דהי' רק פרישה, וע' ריב"א יתרו יט, טו). אבל לא ידעו מזה כלל כדאי' בספרי בהעלותך שם שנתוודע הדבר למרים רק בשעה שאלדד ומידד התנבאו במחנה ואמרה צפורה אוי להן לנשותיהן של אלו שמיום שדברה השכינה עם אחיך פירש ממני ע"ש, ומובא בתוס' יבמות דף סב. ובאמת לא מצינו שמשא רבינו ענה לטענת זמרי, ואולי לא רצה לגלות שכבר פירש מאשתו מפני הענוה שהרי עשה זאת מדעת עצמו (אכן לד' הספרי היתה הפרישה עפ"י הדיבור, וע' אבות דר"נ פ"ב מ"ג שני דעות בזה). אלא דצ"ע דלפי המבו' בגמ' ובספרי שם הרי היתה הפרישה מחמת הנבואה ולכאו' הי' צריך לגרשה בלא"ה מפני איסור גיורת לכהונה.

ויש לומר בזה, דהנה ביבמות דף סא תנן „אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס“, ויעו"ש בגמ' דנלמד מקרא דיקח אשה זכיון דהלקיחה היתה בהיתר מותר לגמור הנשואין (וע' תוס' שם דף כ' ד"ה אטו דבנשאה משמע דלא צריך קרא דיכול לקיימה). ופשוט לכאו' דה"ה אם נשא גיורת קודם שנהי' לכהן דמותר לקיימה כשנתכהן, אלא דלא משכחת לה כ"א גבי משה שנשא צפורה קודם מ"ת וקודם שנתכהן ולכן מותר הי' לו לקיימה גם אח"כ. אך הנה ברמב"ם ריש הל' אישות כ' „קודם מ"ת הי' אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא מכניסה לתוך ביתו כו' ותהי' לו לאשה. כיון שניתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחילה כו'“. הרי דבמ"ת נתחדש כל עיקר הגדר והחפצא של קידושין³, וא"כ

שייכא בבני ישראל. וי"ל עוד עפמש"כ בצפנת פענח (סנהדרין שם) בדברי רש"י דקודם מ"ת כולן בני נח, דלכאו' מוכח מכמה דוכתי דגם קודם מ"ת יצאו מכלל ב"נ, וכ' דבמ"ת נעשו יהודים למפרע, יעו"ש. ועפ"י דבריו א"ש מה דלא הי' דינם כגרים, אך צפורה שלא היתה מבני אברהם כו' לכאורה דינה כגיורת ואיך הותרה למשה רבינו שהי' כהן, וצ"ע.

אמנם בע"ז דף לד כתבו התוס' דכל ז' ימה"מ שהי' משה מעמיד המשכן ומפרקו הי' נחשב כמו במה ולכן שימש בחלוק לבן דאין בגדי כהונה בבמה. ועפ"יז י"ל דלמ"ד דלא נתכהן משה אלא ז' ימה"מ בלבד גם אז לא הי' כהן גמור וממילא לא נאסר בגיורת. עוד י"ל דס"ל למ"ד זה שהציוויים בפ' אמור כולל הציווי ד„אשה זונה גו' לא יקחו“ נאמרו לאחר ז' ימה"מ (דלא כבגיטין דף ס' דנאמרו ביום שהוקם המשכן). אכן למ"ד דמשה כל ימיו כהן הי' הקושיא במקומה עומדת.

ונראה דזה הי' באמת כוונת זמרי באמרו בת יתרו מי התירה לך דהיינו מצד איסור גיורת לכהן, דאם תאמר זו אסורה מפני היותה גוי' מי התיר לך איסור גיורת דהוא ג"כ בגלל שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה. אלא דלאמיתו של דבר כבר פירש משה רבינו מאשתו משעת מ"ת כדאיתא בשבת דף ס"ז „ג' דברים עשה משה מדעתו כו' ופירש מן האשה“, ובמכילתא (יתרו יח, ב) מבו' דהך פרישה היינו גירושין (וכ"ה ברש"י

דגיורת אסורה משום זונה, וע"ש כראב"ד וכרשב"א יבמות דף פ'. ורש"י שם דף סא כ' דגיורת פסולה משום ביאת עכו"ם הובא בב"ש אה"ע ס"ו סק"כ, ודבריו צ"ע כדתמה במנ"ח מצוה רסו, וע"ש בחכמת שלמה שהאריך, ואכ"מ.

(3) ואף דמצינו גם קודם מ"ת ענין של קידושין ע' רש"י פ' ויחי (מא, ט) עה"פ בני הם אשר נתן לי

והיינו שנשאה בקידושין וחופה כדין, וזהו המצוה שנצטוה בה עמרם. ולפי"ז דנאמר הציווי דקידושין קודם מ"ת נמצא דלא היו צריכין עוד קידושין, וא"ש מה שמשה הי' יכול לקיים צפורה אשתו. וי"ל דמשה לא הי' יכול לענות לזמרי שהי' מותר בצפורה מכח הך דרשה דיקח אשה דהרי ביבמות דף עז "א"ר אבא אמר רב כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו". ובתוס' ובנמוקי שם דהיינו דוקא כשנוגע בדבר וכ"פ הרמ"א ביו"ד סו"ס מג (וע' שו"ת צמח צדק אה"ע סי' סו אם נקרא נוגע בדבר לענין זה כשאין בזה הנאת ממון, שנחלקו בזה המהרי"ט ומהריב"ל). אשר לכן לא הי' נאמן משה רבינו בזה כיון שהי' נוגע. ומה שלא השיב אף אחד מבנ"י לזמרי הלימוד דיקח אשה, אולי הוא משום שעדיין לא אמרה משה לכל ישראל מכיון שלא הי' נוגע להם, וצ"ע.

לכאורה היו צריכין כל ישראל לחדש קידושי נשותיהם לאחר מ"ת כדין, ואיך הותר למשה לקדש ^{אוצר החכמה} צפורה לאחר שנתכהן (אלא דיש לעיין למ"ד דמשה כל ימיו כהן הי', מתי הותחלה כהונתו אם בשעת מ"ת, או דגם לדידי' נתכהן בז' ימה"מ אלא דנשאר בכהונתו לעולם).

ויתשב לפמש"כ בצפנת פענח (שמות ב, א) בדברי הרמב"ם ריש פ"ט מהל' מלכים, "על ששה דברים נצטוה אדם הראשון כו' הוסיף לנח כו' בא אברהם ונצטוה יתר על אלו במילה כו' ובמצרים נצטוה עמרם במצות יתירות עד שבא משה ונשלמה תורה על ידו". והק' הכס"מ והרדב"ז היכן מצינו שנצטוה עמרם במצות יתירות. וכ' הגאון הנ"ל דזהו מה דאיתא בסוטה דף יג עה"פ וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי — "ויקח ויחזור מיבעי לי' א"ר יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין כו"

הערות בפרקי אבות

אוהב שלום ורודף שלום כו' שוב חזר בו שמאי מהנהגתו והודה לדברי הלל. ומדויק לפי"ז למה נשנו דברי הלל קודם לדברי שמאי אף שבכל מקום דברי שמאי קודמים (כמש"כ התוס' חגיגה דף טז).

פ"ג מ"ג: רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנא' כו' אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר אלי זה השלחו אשר לפני ה'.

פ"א מט"ו: שמאי אומר . . . והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות.

ע' תוס' יבמות דף סא ד"ה ואין, ד"ה האדם" (בה"א) כולל גם בני נח, ולפי"ז הרי הנהגת שמאי בשבת דף לא גבי הנכרים שבאו להתגייר סותרת למאמרו כאן. וי"ל שלאחרי שהלל אמר (במשנה יב) הוי מתלמידיו של אהרן

אלקים בזה "הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה" וכן בכ"מ. הנה בפשטות כיון שהי' קודם הציווי דקידושין לא הי' אותו החפצא של לקיחה דלאחרי מ"ת, דהרי הציווי הוא הוא שיוצר המציאות של קידושין.